

KAAN EGEMEN

Proust'un benliği mektuplar

Proust'un mektuplarında, muhatabına hem kendisini hem de zamanın olaylarını yorumlayan uzun cümlelerle seslendiğini görüyoruz. Böylece karakterlerini yaratan, onların cümlelerini kurgulayan bir yazara da rastlıyoruz bazı mektuplarda

Marcel Proust üzerine kalem oynatan araştırmacılar, onun mektup yazma ve alma merakına, daha doğrusu tutkusuna mutlaka değiniyor.

Henüz küçük bir çocukken eline geçirdiği kâğıt kalemle mektup yazma alışkanlığı edinen Proust, 1922'deki ölümüne dek sayısı tam olarak bilinmeyecek kadar çok mektup yazdı. Bunları bazen aile bireylerine, yayıncılarına, okurlarına, komşularına, kendisini destekleyen ve kötüleyenlere yolladı. Onlardan yanıtlar da aldı.

Proust'un mektuplarının bir bölümünü "Kalan Son Güzel Kâğıdım" ismiyle derleyen Jérôme Picon, *Kayıp Zamanın İzinde*'de de dâhil olmak üzere yazarın diğer yapıtlarına ve hayatının önemli dönemeçlerine, kaygılarına ve kişiliğine dair ipuçları sunuyor okura.

Birer eskiz

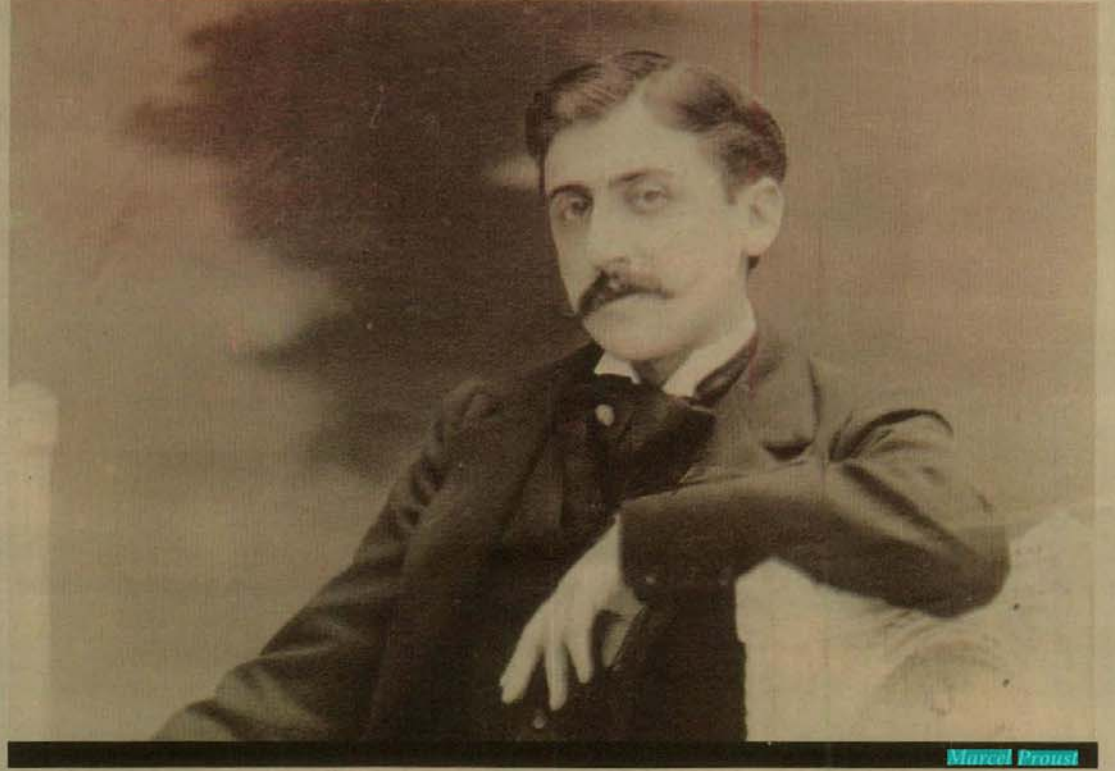
Picon, kitapta yer verdiği yüz yirmi mektubun, Proust'un kaleme aldığı küçük bir bölümü olduğu uyarısında bulunuyor. Proust, kendisini hiç kısıtlamadan, titizlikle yazdığı mektuplarda karşındakilere hayli incelikli bir şekilde hitap ederken söz ustalığını konuşturup anlaşılır olmak için epey çaba sarf ediyor. Komik tesadüfleri es geçmeyen sohbet havasındaki mektuplarda Proust, günlük hayatın akışına ek olarak hayal gücünü de devreye sokuyor.

Proust'un mektupları, yazmaya koyulduğu eserleri ve yaşamıyla paralellik gösterse de hayatı paranteze alma özelliğine de sahip. Üstelik bunları, bir yazarın ileride kotaracağı yüksek düzeydeki metinlerin hazırlığı olarak da niteliyor.

Öte yandan kimi mektuplarında Proust'un rahatsızlığı belirgin. Çevresinden gelen övgüler karşısında âdeta bunalıma giren yazarın kaygısı artar; dünya ile yazı arasına sıkışıp kalmış gibi hisseder kendisini.

Diğer kaygısı, zamanın büyük bölümünü mektup yazmaya ve kendisine gönderilenlere yanıt vermeye ayırıp eserlerine yoğunlaşmayı ötelemesi. Bu düşüncelerden sıyrıldığında, kalemi kâğıdın üzerinde hızla hareket eder; sanat, aşk, ekonomi, edebiyat ve kitaplar üzerine ilgili ilgisiz herkese mektuplar döşenir. Mektup edebiyatına soğuk bakmasına rağmen mektup yazmayı çok sevdiğini her fırsatta belirtir.

Proust'un pek çok mektubunun ölümünden sonra yayımlanması konusunda tereddüt ettiğini söyleyen Picon, yazarın yine de yakın çevresine bu konuda herhangi bir kısıtlama getirmediğini hatırlatıyor. Böylece Proust'la

Marcel Proust

beraber mektuplaştığı kişiler de ünleniyor. Dahası, dilden dile dolaşan kimi olayların tarihi ve yorumları da değişiyor bu mektuplar yayımlanınca.

Proust'la mektuplarını bir araya

KALAN SON GÜZEL KÂĞIDIM

Marcel Proust

Yayına Hazırlayan: Jérôme Picon

Çeviren: Ayşenaz Cengiz

Yayınevi: YKY, 2018.

getirmeye çalışanların düştüğü yanlış, yazarın bazı satırlarının, kitaplarının yalnızca bir öncülü olan notlar ve ifadeler barındırdığını atlamasıydı. Picon'un seçkinde de karşımıza çıkan bu durum, Proust'un kitaplarında işlediği konularla ilgili çekincelerini, hatta çatışmalarını ortaya koyar. Picon'un dediği gibi mektuplar; Proust'un, eserlerinde ulaşmaya çalıştığı sentezin birer eskizi şeklinde okunabilir.

Tarihi belgeler

Proust'un mektuplarında dikkat çeken şeylerden biri, yazıldığı anı yansıtması ya da zamanı bir anlığına durdurması. Bununla beraber yazar, zaman kısıtlaması olmaksızın kaleme aldığı hemen her mektupta kendisiyle ve dönemin tartışmalarıyla ilgili mesajlar vermeye çalışıyor. Bunlar, edebî bir niteliğe de sahip olabiliyor parasal bir soruna da denk gelebiliyor. Yani Proust, günün herhangi bir saatinde yazdığı mektuplarda, kendisini konu açısından da sınırlamıyor. Diğer bir deyişle tek mektupta o an bahsetmek istediği her

şeye bir bütünlük gözeterek yer verirken uzun uzun yazıp metne eklemeler yaparak âdeta benliğini ortaya koyuyor.

Picon, Proust'un en büyük çekincelerinden birinin, karşındakilerin aynı uzunlukta mektuplarla ona yanıt verme ihtimalini aklından çıkarmaması olduğunu not ediyor.

Proust'un mektuplarında, muhatabına hem kendisini hem de zamanın olaylarını yorumlayan uzun cümlelerle seslendiğini görüyoruz. Böylece karakterlerini yaratan, onların cümlelerini kurgulayan bir yazara da rastlıyoruz bazı mektuplarda.

"Kalan Son Güzel Kâğıdım", Proust'un mektuplarından bir seçki olmasının yanında yazarlığının gelişimini yansıtan, insanlarla kurduğu ilişkilerden örnekler ortaya koyan, üslubu ve zamanı algılayışına dair ipuçları veren, konu ve düşünce çeşitliliği açısından zengin veriler suna bir kitap. Bunlarla birlikte yazarın aile yaşantısını, ebeveynleriyle ilişkisini ve ruh hallerini okura açan satırlar barındıran kitap, önemli bir tarihsel belge.